

נתיבות ישיבה

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי
לב ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול
חוצב להבות אש קודש, ושאתו כשאגת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

סוכות תשפ"ז

מצות השמחה בימי חג הסוכות
'ושמחת בחגך' - קיום המצוה בימי צרה
שנה ט' • גליון תט"ז

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של
רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של
תורת רבינו - נא להתקשר למספר:
EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס:
1-718-705-8608

**אפשר לשמוע השיחה הנדפסת
בנתיבות יושר של כל שבוע במספר:
1-718-559-6660**

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים

רח' שחל 5, בני ברק

טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

תוכן העניינים

סוכות תשנ"ח

מצות השמחה בימי חג הסוכות

מעלת מצות השמחה בכל המצוות	ז
החובה להאמין באושר הגדול של קיום המצוות	ז
השמחה בשלוש רגלים	ח
מה שזכו ע"י שמחת בית השואבה בחג הסוכות	ח
ע"י השמחה התעוררו לאמונה בהקב"ה ובתורה	ח
ביאור 'זמן שמחתנו'	ט
השמחה בחג על ימי הקירבה להשי"ת באלול ור"ה	ט
איך זוכים להיפקד בר"ה	י
השמחה בחג לאחר ר"ה ויוהכ"פ - כי הזדכנו	י
השמחה הגדולה בשמיני עצרת	יא
גם בימי הסתר פנים לא נפגם אהבת ה' לבני"י	יא
זכר לענני הכבוד - ביאור קדושת ענני הכבוד	יב
"ונפלינו אני ועמך" - הבדלה ושינוי מכל העמים	יב
וסלחת לעווננו	יג
ענני הכבוד ששכנו על המשכן	יג
כי שכן עליו הענן - עוצם הקדושה של ענני הכבוד	יג
ובעמוד הענן אתה הולך לפניהם	יד
"אעשה נפלאות" - זכר לענני הכבוד	טז
בסוכות מתעורר הענין של ענני הכבוד - האהבה להקב"ה	טז
ונראהו עין בעין בשוב ה' ציון	טז
שמחת ה' עם בני"י	טז
'זמן שמחתנו' - כי הזדכנו מכל החטאים	טז
חומר הדבר כשחסר בשמחת המצוה	טז
תחת אשר לא עבדת ה' אלוהיך בשמחה	יז
זמן שמחתנו קנין נצחי שנמשך כל השנה	יז
ע"י שמחה זוכים לסייעתא דשמיא מופלגת	יח
ענין הישיבה בסוכה כנגד ענני הכבוד	יח
למה לא מצאנו ענין מזיגת כוס לרבו במצווה אחרת	יט

רק בימים אלו נראה עין בעין קירבת ה' אלינו יט
 עבודת התפילה בימי חג הסוכות יט
 גודל מעלת התפילה - כמו קרבנות שמכפרים יט
 ע"י התפילה מדיחים גזירות רעות כ
 התפילה בחג - "קראוהו בהיותו קרוב" כ
 ימי תשובה מאהבה כא
 גודל מעלת יום שמחת תורה כא
 למלאות ימי החג באופן הראוי כב
 ביאור ענין השמחה הגשמית בשלש רגלים כב
 אי אפשר לעבוד עם גוף שבור כג
 בימי החג צריכים לרומם הנפש והגוף יחד כג
 השגת השמחה ע"י הנהגה ראויה של בין אדם לחבירו כד
 קרירות בעבודת השי"ת בגלל ירידה ברוממות הרוח כד
 חלק גדול מירידת רוממות הרוח הוא כי מרגיש שמוזלזל בו כד
 אם יכבד חבירו - ירומם את רוחו ויעבוד ה' בשמחה כה
 כשאננם מכבדים זא"ז - כל הסביבה בצער ודאגה כה
 דרך התורה ועבודת ה' - להחשיב חבירו ולייקרו כו
 כשמרגישים שמכבדים אותו - מסיר מחבירו עוגמת נפש כו
 אין זו גזירה על חבירו שיצטער כו
 עוצם השפעת האהבה בין חברים על היכולת לקבל התורה כז
 אהבת וכיבוד חברים - חזקים מקול ה' בהר סיני כז
 ידע גודל אחריותו בהנהגתו על הרוחניות של השני כז
 העבודה ב'זמן שמחתנו' להשפיע שמחה על השני כח
 לקבל אחריות על הסובבים אותנו כח
 ע"י כבוד הזולת נוכח לשאת חן בעיני ה' שישרה שכינתו בינינו כט

סוכות תשס"א

'ושמחת בחגך' - קיום המצוה בימי צרה

ההבטחה על התשובה והגאולה לא
 "ווי האלטן מיר ביי תשובה" לא
 הרע איננה מרצון לא

דור של 'תינוקות שנשבו'..... לב
 לפי הרמב"ם - באיזה אופן תהיה התשובה..... לב
 הגאולה ע"י התעוררות תשובה מן השמים..... לג
 התעוררות מן השמים שלא בדרך הטבע..... לג
 דור ש'כולו חייב' - כמו ביציאת מצרים..... לג
 דור שכולו חייב - כי האמינו רק אחרי אותות ומופתים..... לד
 אריכות הגלות נספרת מאז חורבן ביהמ"ק הראשון..... לד
 כיצד נוכח למה שלא זכו הדורות הקדמונים..... לה
 הכל בזכות הבטחת הבורא..... לה
 ההתחזקות באמונה..... לו
 העבודה שלנו ביו"ט במצב של עת צרה בארץ ישראל..... לו
 שונאי ישראל לא ייהפכו לירידינו..... לו
 השנאה הנוראה של שונאי ישראל לבנ"י..... לו
 גוים משלימים זה עם זה - אבל לא עם ישראל..... לו
 מלחמות הגוים - כמו מחלוקת על ירושה..... לו
 הלכה בידוע - עשיו שונא ליעקב..... לח
 סוף שנאת ישראל רק בעת הגאולה..... לח
 צרות ישראל מאומות העולם שנמשך בדורנו..... לט
 גם בזמן הצרה יש מצות ושמחת בחגך..... לט
 מצות השמחה יחד עם ההשתתפות בצרות ישראל..... מ
 יחד עם יראת ה' יהיה בשלוות הנפש - כיצד יתכן הדבר..... מ
 הצדיק מפחד מהשי"ת יותר מכל הפחדנים למיניהם..... מא
 פחד מהקב"ה נמצא בתוך יצירת האדם באופן טבעי..... מא
 'שמחת בחגך' והשתתפות בצרת ישראל - שניהם מצוות ה'..... מב
 אלו גבורותיו ואלו הן נוראותיו..... מב
 מידתו של הקב"ה אמת - לכן יכלו להפחית מהשבח..... מג
 המורא של הגוים מישראל - נס ופלא..... מג
 החיזוק של בנ"י בגלות מה ששכינה עמם..... מד
 למה גילה יחזקאל נבואתו..... מד
 על נהרות בבל - גם בכינו וגם שמחנו..... מה
 מלחמת הצדוקים במאמינים - מי היה חזק יותר..... מה
 אנו חיים עם הקב"ה וצריכים להתכונן לגאולה..... מז
 הכוח של בנ"י לקבל כל המצבים באהבה..... מז
 הקב"ה אוהב אותנו יותר כי אנו מקבלים הכל באהבה..... מז

סוכות תשנ"ח

מצות השמחה בימי חג הסוכות

ממנו, שנאמר (דברים כח), תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב.

החובה להאמין באושר הגדול של קיום המצוות

מבואר מדברי הרמב"ם, 'שטייט אין רמב"ם אזוי', שיש חיוב ועבודה גדולה לשמוח בכל מצוה שמקיימים, שכדי שיבוא האדם בשעת קיום המצוות לשמוח במצוה ובאהבת הא-ל, צריך האדם להיות מבין ומאמין, ולהכיר באושר הגדול שיש לאדם כשמקיימים מצוה, 'דארף אַ מענטש פארשטיין און ער דארף זיין אַ מאמין און מכיר זיין דאס גרויסע גליק וואס אַ מענטש האט אויף צו מקיים זיין אַ מצוה'.

האדם צריך להאמין ולהכיר באושר הגדול שיש לאדם על ידי ה' אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו ורוממתנו מכל הלשונות. להכיר באהבת ה' שיש בדבר זה עצמו שהשי"ת בחר בנו מכל העמים ונתן לנו התורה והמצוות.

כתב הרמב"ם (פ"ח מהלכות לולב ה"ב) 'אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה, שנאמר (ויקרא כג), ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים'.

מעלת מצות השמחה בכל המצוות

מה שכתב הרמב"ם 'שכל המועדות מצוה לשמוח בהן', שיש מצות השמחה, מבאר הרמב"ם בהמשך דבריו (הט"ו), וכתב שם 'השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת הא-ל-ל שציווה בהן, עבודה גדולה היא'.

ענין זה של שמחה נוגע בכל המצוות כולם, שהאדם צריך לשמוח בעשיית המצוה ובאהבת הא-ל-ל שציווה בהן, שהיא עבודה גדולה וענין חשוב.

הרמב"ם מוסיף, 'וכל המונע עצמו משמחה זו', היינו אפילו שהוא מקיים את כל המצוות, אבל מי שמונע עצמו משמחת המצוות, 'ראוי להיפרע

מחויב לשמוח. וזהו מצות השמחה שיש ברגלים.

מה שזכו ע"י שמחת בית השואבה בחג הסוכות

בחג הסוכות היתה השמחה גדולה ביותר, כמו שאמרו חז"ל (ירושלמי סוכה, פרק ה, הל"א), שיונה הנביא זכה לנבואה על ידי מה שראה השמחה הגדולה בשמחת בית השואבה. שעל ידי זה ששמח בשמחת בית השואבה, 'ער האט מיטגעלעבט די שמחת בית השואבה', על ידי כן התעלה למדרגות רמות מאוד, עד שזכה למדרגת הנביאות. וכמו שנינו בגמרא (סוכה נא.), 'מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו'.

ע"י השמחה התעוררו לאמונה בהקב"ה ובתורה

הכוונה במה שאמרו ששמחה זו של שמחת בית השואבה הביא אותם לנבואה ורוח הקודש הוא, שעל ידי השמחה התעוררו בני ישראל לאמונה באמיתות הבריאה ובאמיתות התורה, עד שהתבטלו אצלם כל התאוות וכל החמדות וכל היצר הרע, ושבו בתשובה על כל

צרכים להאמין ולהכיר את האושר הגדול שיש בזה, 'א' מענטש דארף זיין א' מאמין און ער דארף מכיר זיין אין די גרויסע גליק וואס ס'ליגט אין דעם'. וכשיאמין ויכיר באושר הגדול שיש בזה, ממילא יקיים את כל המצוות בשמחה.

זהו החיוב שיש על האדם בכל המצוות שהאדם מקיים במשך כל ימות השנה, שתתעורר בו ההרגש של השמחה ואהבת הא-ל ברוך הוא, ושיהיה בו שמחת המצוה מחמת שיכיר ויבין ויאמין באושר הגדול במה שהאדם זוכה לקיים המצוות.

השמחה בשלוש רגלים

סוכות הוא זמן שמחתנו. והרמב"ם מבאר שעל אף שבכל הרגלים יש מצות שמחה, לפי שבכל שלושת הרגלים עולים בני ישראל לראות פני ה', והשי"ת מתראה עם בני ישראל בבית המקדש, 'אין די שלוש רגלים גייט זיך דער כלל ישראל טרעפען מיט דעם רבונו של עולם, און דער רבונו של עולם טרעפט זיך מיט'ן כלל ישראל אין בית המקדש'.

ענין זה גורם לזה שיבואו הכלל ישראל וכל יחיד ויחיד

הפגמים שפגם במשך השנה, ועל ידי כן זכו לרוח הקודש.

זהו הכוונה במה שאמר בירושלמי שענין שמחת בית השואבה הוא ששם היו 'שואבין רוח הקודש'. והכוונה בזה ששאבו רוח הקודש לתוך לבבות בני ישראל הוא, שעל ידי שראו בני ישראל גודל התגלות השכינה, שכל אחד לפי מדרגתו השיג התגלות השכינה, על ידי כן שבו בתשובה והודרכו מכל העבר, והורידו מעליהם כל הפגמים וכל ההשקפות זרות וכל החמדות והתאוות הארציות, והכירו באמת מהו תפקיד האדם בעולמו.

כל כך התעלו והתרוממו אז בני ישראל, 'איז אַ מענטש דערהויבען געווארען', עד 'ששם היו שואבים רוח הקודש', ויונה הנביא זכה בשעת שמחת בית השואבה להשיג מדרגת נביאות.

ביאור 'זמן שמחתנו'

אנשי כנסת הגדולה תקנו לומר בפסח 'זמן חירותנו', ובשבועות לומר 'זמן מתן תורתנו'. היינו שבני ישראל שמחים בפסח עם החירות שזכו לה ושזכו להשיג האמונה. ובשבועות שמחים עם קבלת התורה שזכינו לתורה.

והנה בסוכות התקינו לומר 'זמן שמחתנו', ולא פירשו במה אנו שמחים, 'אויף וואס גייט ארויף די שמחה'. שבפסח אנו שמחים על ידי זמן חירותנו, ובשבועות שמחים בזמן מתן תורתנו, אבל מהו השמחה של חג הסוכות שעל זה קבעו לומר 'זמן שמחתנו'.

השמחה בחג על ימי הקירבה להשי"ת באלול ור"ה

והביאור בזה הוא, שהשי"ת נתן לנו סדר הזמנים, ימי אלול שהם ימי רחמים, יחד עם עשרת ימי תשובה, שעליהם נאמר (ישעיה נה, ו), 'דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב'. השי"ת העניק לנו את האור של ראש השנה, שהוא יום הדין.

ביום ראש השנה זכו בני ישראל להמליך את השי"ת עליהם, וביום זה עלה זכרוננו של כל אחד מישראל לטובה לפני כסא הכבוד. בראש השנה מבין ומביט השי"ת על כל אחד מישראל ביחוד - מלבד מה שהשי"ת דן כל אחד מישראל בראש השנה, בנוסף לזה זוכים בראש השנה להיפקד לטובה.

בראש השנה מסתכל השי"ת על כל יהודי ויהודי לראות

שכן יום הכיפורים הוא יום סליחה ומחילה.

השמחה בחג לאחר ר"ה ויוהכ"פ -
כי הזדכנו

"נאך יום הכיפורים, נאך ווען אידען האבן ממליך געווען דעם רבונו של עולם. דער רבונו של עולם איז נתקרב געווארען צום כלל ישראל, און דער כלל ישראל איז נתקרב געווארען צום רבונו של עולם. מ'האט זוכה געווען צו כפרת עוונות, און דאס האט ארויסגעברענגט א זמן שמחתנו".

"דאס אליין ואס דער כלל ישראל איז אויסגעלייטערט געווארען פון עוונות, און דער רבונו של עולם האט זיך געבענקט אויף דעם כביכול. דאס איז דער זמן שמחתנו, דאס האט אליין אויס געברענגט די שמחה ביי כביכול".

לאחר ימי ראש השנה ויום הכיפורים. לאחר שבני ישראל המליכו את השי"ת, ולאחר הימים שהשי"ת התקרב לבני ישראל ובני ישראל התקרב

מהו מצבו, כיצד יזכה לסייעתא דשמיא, איך אפשר לסייע לו, איך יכולים להעמידו באופן יותר גדול באמונה. איך יכולים להעמיד אותו באופן שיהיה לו יותר שייכות לתורה.

זהו הפקידה לטובה שזכה לו כל יהודי ויהודי בראש השנה.

איך זוכים להיפקד בר"ה

כיצד זוכה כל אחד לפקידה לטובה בראש השנה, על ידי מה שהשי"ת ממציא עצמו לכל אחד ואחד, ומבקש ממנו 'שתמליכוני עליכם'. על ידי זה שכל יהודי ממליך את השי"ת. על ידי כן זוכים להתקרבות הגדולה של השי"ת לכלל ישראל על ידי המלכת ה'.

כמו כן, זכות עקידת יצחק עומדת לכל אחד ואחד בראש השנה, 'די עקידה פון יצחק, איז יעדען איד בייגעשטאנען ראש השנה'.

בראש השנה מלבד מה שבני ישראל עומדים לדין, בנוסף לזה זוכים בראש השנה לאורות, שזוכים להתקרבות להשי"ת. וביום הכיפורים גדלים ומתרבים האורות האלו מאוד,

להשי"ת וזכו לכפרת עוונות. על ידי זה באו ל'זמן שמחתנו'.

עצם דבר זה בלבד שבני ישראל הזדככו מעוונותיהם והשי"ת השתוקק לזה, על ידי כן באים לזמן שמחתנו, שימים אלו מביאים שמחה לפני כביכול.

השמחה הגדולה בשמיני עצרת

השמחה בימים אלו כל כך גדולה, עד כדי כך שבשמיני עצרת אומר לנו השי"ת 'קשה עלי פרידתכם'. לא שאנו בני ישראל אומרים 'קשה עלינו פרידתך', אלא שכביכול אומר לנו 'קשה עלי פרידתכם'.

"ווייל די רבנו של עולם זעהט און שמיני עצרת, נאך די אלע אורות, נאך די אלע דרגות וואס דער כלל ישראל איז געוואקסן און די ימי הרחמים, נאך די אלע דרגות זעהט דער רבנו של עולם כביכול, אז ס'איז נתקיים געווארען דער מכוון פון די בריאה וואס דער אייבערשטער האט באשאפען דעם כלל ישראל, דער 'עולם חסד יבנה'."

"ווען דאס ווערט נתקיים, איז כביכול 'קשה עלי פרידתכם'. די אהבה פון דעם רבנו של עולם צום כלל ישראל איז דעמאלטס אין די גרעסטע מדרגה וואס ס'קען נאר זיין¹."

בשמיני עצרת השי"ת רואה את הכלל ישראל לאחר שהתעלו על ידי כל האורות וכל המדרגות שהתעלו בהם בימי הרחמים, והשי"ת רואה כביכול שנתקיים המכוון של הבריאה שלשם כך ברא את הכלל ישראל, 'עולם חסד יבנה' (תהלים פט, ג).

כשענין זה מתקיים, אז כביכול המצב הוא ש'קשה עלי פרידתכם', לפי שהאהבה של השי"ת לכלל ישראל ביום זה הוא באופן הנעלה ביותר שיתכן להיות.

גם בימי הסתר פנים לא נפגם אהבת ה' לבני

אפילו בשעה שאנו נמצאים בגלות רואים לפעמים ההיפך, שיש הסתר פנים, ושומעים דבר יום ביומו בשורות לא טובות, ובכל יום ויום שומעים בשורות נוראות, אבל צריכים לידע שאין

1. בעת שאמר מרן ראש הישיבה מאמר זה, נחנק קולו מרוב התרגשות מחמת הבכי.

השי"ת כרת אז ברית למשה רבינו ולימדו הענין של י"ג מידות של רחמים ומסרו למשה רבינו. ואמר לו שכאשר בני ישראל יהיו בזמנים של צרות ועוני שיתפללו לפני כסדר הזה, שכן 'ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם' (ר"ה יז:). והיה אז שעת רצון גדול והשי"ת כרת ברית על ענין זה.

"ונפלינו אני ועמך" - הבדלה ושינוי מכל העמים

באותה שעה חזר משה רבינו לבקש 'ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלא בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה' (שמות לג, טז).

משה רבינו ביקש מהקב"ה, אתה אמרת לי שכביכול מצאתי חן בעיניך, אבל איך יתוודע שבאמת מצאתי חן בעיניך אני ובני ישראל. רק על ידי זה שהשי"ת בעצמו ילך עמנו ולא רק על ידי מלאך, כך תתוודע הדבר לעין כל. וביקש 'ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה'.

בביאור בקשה זו פירש רש"י, 'אני שואל ממך שלא

זה שום סתירה למה שהשי"ת אומר 'קשה עלי פרידתכם'.

מצד אחד, אהבת ה' לבני ישראל גדולה ועצומה עד שהקב"ה אומר 'קשה עלי פרידתכם', ואהבה זו היא בשלימות ללא שום פגם, ואהבה זו לא נפגמה אפילו במשהו. אלא שכנגד זה מפני חטאינו צריך שיהיה בעולם הנהגה של מקצת מידת הדין.

חלילה לחשוב שהוא ענין של נקמה, שיש איזה פגם באהבת השי"ת לכלל ישראל, כי אהבת השי"ת לכלל ישראל הוא בתוקפו ובמילואו כמו שהיה תמיד וכמו שיהיה עד סוף כל הדורות. אלא שההנהגה בימי הגלות נדרש מפעם לפעם שהנהגה זו צריכה לשמוע שמועות לא טובות.

זכר לענני הכבוד - ביאור קדושת ענני הכבוד

בטעם מצות סוכה אמרו חז"ל שהוא 'זכר לענני הכבוד'. כדי שנשיג מהו ענני הכבוד, צריך לבאר שלאחר חטא העגל התפלל משה רבינו להשי"ת שימחול לבני ישראל על חטאיהם. והיה אז עת רצון, והשי"ת מחל לבני ישראל על חטאיהם, ואמר למשה רבינו 'סלחתי כדברך'.

חלילה בני ישראל יחטאו שוב, אזי יסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו'.

ענני הכבוד ששכנו על המשכן

על בקשה זו נענה לו השי"ת ואמר לו (פסוק י'), 'הנה אנכי כורת ברית נגד כל עמך **אעשה נפלאות** אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים וראה כל העם אשר אתה בקרבך את מעשה ה' כי נורא הוא אשר אני עושה עמך'.

הגר"א מבאר, שהבטחה זו היא ההבטחה שיזכו בני ישראל לענני הכבוד. על המשכן שכנו ענני הכבוד ושם היה השראת השכינה. ועל ענין ענני הכבוד נאמר (שם מ, לד), 'ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן', שלאחר הקמת המשכן כיסה ענן הכבוד את אהל מועד, וכבוד ה' והשכינה מלאו את המשכן.

כי שכן עליו הענן - עוצם הקדושה של ענני הכבוד

מחמת השראת השכינה שהיתה במשכן נאמר שם (פסוק לה), 'ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה'

תשרה שכינתך עוד על אומות עובדי עבודה זרה, ונהיה מובדלים בדבר הזה מכל העם'.

משה רבינו ביקש שיהיה ניכר לכל שההנהגה עם הכלל

ישראל שונה בתכלית מההנהגה של הקב"ה עם שאר כל האומות.

בפסוק נאמר (שם יז), 'ויאמר ה' אל משה גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם'. הקב"ה נענה לו והבטיח לו שימלא את בקשתו.

וסלחת לעוננו

בהמשך הפרשה נאמר שם, שהשי"ת לימדו הענין של י"ג מידות. ולאחר מכן נאמר שוב (שם לד, ט), 'ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך ה' ילך נא ה' בקרבנו כי עם קשה עורף הוא וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו'.

משה רבינו חזר על בקשתו ותפילתו, שהשי"ת ילך עם הכלל ישראל, שהכלל ישראל אינם יכולים לוותר על ענין זה שהשי"ת לא ילך עמם, 'דער כלל ישראל קען זיך נישט פארגינען אז דו זאלסט נישט מיטגיין'. וכל כך למה, 'כי עם קשה עורף הוא', ואם

מלא את המשכן'. שעל אף עוצם קדושת משה רבינו, שהיה יכול לעלות לשמים ולדבר שם עם השי"ת כביכול, אבל למשכן לא היה יכול להיכנס, 'כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן'.

כדי שיוכל משה רבינו להיכנס לאהל מועד היה צריך הענן להסתלק. שכן השראת השכינה שבמשכן היתה באופן העצומה ביותר. שמשה רבינו עלה להר סיני וקיבל את התורה ועלה לשמים והוריד את הלוחות, ואעפ"כ לא היה בכוחו להיכנס אז לתוך המשכן.

ונאמר שם עוד (פסוק לו), 'ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם'.

ולמה יש חשש שיאמרו כן, נאמר שם (פסוקים יג-טז), 'ושמעו מצרים כי העלית בכוחך את העם הזה מקרבם. ואמרו אל יושב הארץ הזאת שמעו כי אתה ה' בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה ה' ועננך עומד עליהם, ובעמוד ענן אתה הולך לפניהם יומם ובעמוד אש לילה. והמתה את העם הזה כאיש אחד. ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר, מבלתי יכולת ה' להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם במדבר'.

ביאור הפסוקים הללו הוא כך. הנה המצרים ושאר אומות העולם ראו שהשי"ת נמצא כל העת עם בני ישראל.

איך ידעו אומות העולם מהדבר הזה, 'אשר עין בעין נראה אתה ה' ועננך עומד עליהם'. כל העינים - גם עיני הגוים - ראו את ענני הכבוד ששכנו על המשכן. ובעמוד ענן אתה הולך לפניהם יומם ובעמוד אש לילה'.

משה רבינו טען להקב"ה שאם חלילה עכשיו יכלה הקב"ה את כל ישראל כאיש אחד, יאמרו אומות העולם שאין בכוחו

ובעמוד הענן אתה הולך לפניהם

בנוסף לזה מצאנו עוד בפסוקים במהות של ענני הכבוד, לאחר חטא המרגלים כשביקש השי"ת לגזור כליה על ישראל. התפלל משה רבינו על בני ישראל כדי שלא תגרום חילול ה', שלא יאמרו אומות העולם שאין בכוחו של הבורא ית' לעמוד נגד שבעת עממין שדרו אז בארץ ישראל.

בסוכות מתעורר הענין של ענני הכבוד - האהבה להקב"ה

חג הסוכות הוא 'זכר לענני הכבוד', ומדו הכוונה 'זכר לענני הכבוד', הלא אנו אינם רואים את ענני הכבוד.

אלא שהכוונה בזה הוא, שהוא הענין של 'זמן שמחתנו'. שבימים אלו נשרש בבני ישראל האהבה להשי"ת, על ידי מה שהשרה את שכינתו בישראל באופן גדול כל כך, 'אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים', ולזכר אהבה זו, כדי שיתעורר בהשי"ת האהבה לכלל ישראל, אנו עושים את חג הסוכות זכר לענני הכבוד.

ונראהו עין בעין בשוב ה' ציון

על ענין זה של 'אשר עין בעין נראה אתה ה' ועננך עומד עליהם', אנו מתפללים ומבקשים בשבת ויום טוב בשעת הולכת הס"ת לקריאת התורה, 'ונראהו עין בעין בשובו אל נהדו'.

אנו מבקשים שהענין של ענני הכבוד תתקיים שוב 'כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון' (ישעיה נב, ח), שבביאת המשיח לעתיד לבוא תתקיים שוב הענין של ענני

של הבורא לעמוד כנגד השבע עממין שבארץ ישראל.

"אעשה נפלאות" - זכר לענני הכבוד

ומבאר הגר"א, שמה שביקש משה רבינו 'ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה', והשי"ת הבטיחו על דבר זה, ואמר לו 'הנה אנכי כורת ברית נגד כל עמך **אעשה נפלאות** אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים'. והוא לשון פליאות.

וביאר שם, שהנפלאות הללו

שהבטיח השי"ת שיעשה עם בני ישראל, הכוונה לענני הכבוד, והרי זה ענין של התגלות השכינה שעדיין לא כמותו 'אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים', ועל ידי כן 'וראה כל העם אשר אתה בקרבך את מעשה ה' כי נורא הוא אשר אני עושה עמך'.

ענין זה יראו כל ישראל בעיניהם

התגלות השכינה הזו, 'אשר עין בעין נראה אתה ה' ועננך עומד עליהם'. וזה היה הענין הכבוד ששרו על בני ישראל במדבר.

דבר זה פעל משה רבינו בעת הרצון שלאחר חטא העגל, ושגמר הכפרה היתה ביום הכיפורים, ואז הבטיח השי"ת על ענין זה.

זמן שמחתנו' - כי הזדככו מכל החטאים

זהו הענין של זמן שמחתנו', שבני ישראל הזדככו מכל חטאיהם, 'אידען האבען זיך אויסגעלייטערט פון חטאים מיט עוונות', והשי"ת מחל להם ביום הכיפורים על החטאים והעוונות.

בכוח מה שזכו בני ישראל להאורות של ראש השנה וימי הרחמים, על ידי כן אנו זוכים לזמן שמחתנו. ועל זה אנו מצפים 'ונראהו עין בעין בשובו אל נוהו', שנזכה לראות שוב את השכינה עין בעין.

זהו הענין של זמן שמחתנו'.

חומר הדבר כשחסר בשמחה המצוה

כבר הבאנו לעיל דברי הרמב"ם שכתב, שהשמחה במצוות והשמחה לשמוח באהבת ה' 'עבודה גדולה היא'. וכתב עוד,

הכבוד, ואז יהיה 'ונראהו עין בעין בשובו אל נוהו', שנזכה לראות שוב את השכינה עין בעין.

אנו מתפללים שהשכינה תשרה אז בישראל לכל הפחות כמו האופן שהשכינה שרתה במשכן, וגם יותר מזה, וגם שאנו נזכה לראות פני השכינה.

שמחת ה' עם בני

הענין של זמן שמחתנו' הוא שהשי"ת שמח עם הכלל ישראל, כמו שהיה בשעת הציווי על המשכן. שביום הכיפורים נאמר למשה רבינו 'סלחתי כדברך' על חטא העגל, ומשה רבינו ירד מדהר. ובימים שבין יום הכיפורים לסוכות הרימו בני ישראל את נדבתם לבניית המשכן, ואז הבטיח השי"ת שיהיה 'אשר עין בעין נראה אתה ה' ועננך עומד עליהם', שענן ה' תישאר לשכון על ישראל.

הבטחה זו הבטיח השי"ת למשה רבינו ביום הכיפורים, שאז ביקש ממנו בקשות אלו, שהיה אז עת רצון גדול, וביקש מלפני השי"ת שימחל לבני ישראל על חטא העגל. משה רבינו ביקש עוד שהשי"ת ילך עם הכלל ישראל, ושענן ה' תשכון עליהם.

העדר הטוב, שכן אנו רואים שכאשר היה 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוֹקֶיךָ בשמחה ובטוב לבב', דבר זה הביא עליהם את חורבן בית המקדש והגלות.

כמו כן ח"ו על כל אחד כפי מצבו, מי יודע כמה העדר וחסרון של טובה והצלחה וברכה גורם לעצמו על ידי מה שאינו מעורר בקרבו אהבת ה' ושמחת המצוות.

זמן שמחתנו קנין נצחי שנמשך כל השנה

בשלבני ישראל יש 'זמן שמחתנו', זהו דבר הנמשך גם לאחר החג. כמו שזכו בני ישראל במדבר לענני הכבוד.

ואף על פי שבזמן הגלות נפסק הענין הזה של ענני הכבוד, אבל היא עתידה לחזור אלינו לעתיד לבוא, כמו שאנו מתפללים 'ונראהו עין בעין בשובו אל נוהו'.

שכן ענני הכבוד הושרשו בישראל כעין 'קנין', שכלל ישראל **זכו** בענני הכבוד. ואפילו שעבשיו נפסק הדבר מחמת הגלות, אבל זהו קנין נצחי שזכו בו בני ישראל, והוא גילוי שכינה שנאמר עליו 'נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים',

ו'כל המונע עצמו משמחה זו ראוי להיפרע ממנו, שנאמר 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוֹקֶיךָ בשמחה ובטוב לבב'.

והנה פסוק זה נאמר בתוכחה שבמשנה תורה, ונאמר שם שחורבן בית המקדש וכל צרות ישראל הגיעו רק משום זה - 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוֹקֶיךָ בשמחה ובטוב לבב'.

תחת אשר לא עבדת ה' אלוֹקֶיךָ בשמחה

אין לנו השגה עד כמה חשובה שמחה זו, וחומר הדבר שכל המונע עצמו מהשמחה, כלשון הרמב"ם 'וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להיפרע ממנו'.

גם כשהאדם מקיים מצוות, אלא שמקיימם מתוך שוויון נפש ומתוך קרירות, רק כדי לצאת ידי חובה, 'די מצוות איז ער מקיים מיט אַ גלייך גילטיקייט, מיט אַ קאלטקייט, ער טוהט אַ מצוה אויף צו יוצא זיין די מצוה', ואינו מעורר בעצמו את השמחה בעשיית המצוות, בזה מפסיד האדם עבודה גדולה.

כל אחד כפי מצבו אינו משיג עד כמה הוא מביא על עצמו

שהוא גילוי שכינה עצום שיש בו שמחה וחדוה.

הנחת רוח שיש להשי"ת ממנו הוא נחת רוח גדול יותר.

אין לנו שום השגה מהו המהות של ענני הכבוד, אבל הכלל ישראל זכו לזה והוא נשאר קנין לנצח.

כמו שאמרו לגבי עם ישראל, שאם היה להם שמחה של מצוה היו יכולים למנוע את כל החורבן והגלות, שאילו היה שם 'עבדת את ה' אלוֹקֶיךָ בשמחה היתה הגלות נמנעת. כמו כן כל מי שאינו מונע עצמו משמחה של מצוה, זוכה לכל הטוב.

כמו כן מה שיש בחג הסוכות 'זמן שמחתנו' זהו קנין נצחי. וכפי מה שהאדם הוא זוכה וקונה בזמן שמחתנו הענין של שמחת המצוות, זה נשאר אצל האדם כקנין נצחי לכל ימות השנה.

ענין הישיבה בסוכה כנגד ענני הכבוד

ע"י שמחה זוכים לסייעתא דשמיא מופלגת

ימים אלו הם בבחינת 'יחביאני צל ידו תחת כנפי השכינה'. בימים אלו העבודה הוא שהאדם צריך לחדש ולחזק הענינים של ענני הכבוד, כי כל בני ישראל וכל יהודי ביחוד יש להם קשר ושייכות לענינים של ענני הכבוד, וזה מתחדש בכל שנה אצל האדם על ידי הישיבה בסוכה.

אבל ח"ו אם יש העדר של שמחה, לפי שהאדם מונע את עצמו בחג משמחת המצוות, אזי יחסר לו מידת השמחה במשך כל השנה. וכשחסר השמחה של מצוה הרי מפורש ברמב"ם חומר הענין, כמו שנאמר 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוֹקֶיךָ בשמחה ובטוב לבב'.

חז"ל אמרו כשיורדים גשמים בחג ואי אפשר לקיים מצות סוכה, 'משלו משל למה הדבר דומה, לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו' (סוכה כח:).

כשקיימים תורה ומצוות מתוך שמחה, זוכים לסייעתא דשמיא מופלגת, ורצון הבורא בו הוא באופן אחר,

שהשי"ת מונע מאתנו ענני הכבוד, הרי שזהו סימן קללה אמיתי, כי זה מראה שהשי"ת אינו חפץ שיהיה לו קשר ושייכות עמנו.

לכן נאמר ענין זה דווקא בנוגע למצות סוכה ולא לגבי שאר כל המצוות.

עבודת התפילה בימי חג הסוכות

הבה ונבאר קצת ענין התפילות בימים אלו.

התפילות הם במקום קרבנות, ובימים שהתקדשו, בימים בהן השי"ת קרוב יותר לבני ישראל, יש ריבוי של תפילות, שמוסיפים תפילת מוספין. וגם בשאר התפילות מוסיפים לזיכרון את היום 'יום הזכרון הזה' וכו'.

גודל מעלת התפילה - כמו קרבנות שמכפרים

והנה חז"ל אמרו (כתובות י:), אמר רבי אלעזר 'מזבח' (נוטי) 'מזיח', מזין מחבב מכפר'. ומקשה בגמרא, היינו מכפר היינו מזיח. מזיח גזירות ומכפר עונות'. ופירש רש"י, 'מזיח'. קס"ד מזיח עונות. מזין, בזכות הקרבנות העולם נזון, שהקרבנות באין מן המזון וגורמין לו ברכה' וכו' עיי"ש.

למה לא מצאנו ענין מזיגת כוס לרבו במצווה אחרת

לשון זה מצאנו רק לגבי גשמים בחג, שכאשר יורדים גשמים בחג זהו סימן שהשי"ת אינו חפץ בנו, ולא לגבי שאר עניני אונס שמחמתם האדם איננו יכול לקיים מצוה.

לדוגמא, אם מאן דהו נשאר יום אחד ללא תפילין כשרים, או שהיה במקום שלא היה יכול לקיים מצות מצה בפסח, שגזרו גזירה שלא לאפות מצות, לא אמרו בלשון הזה שהוא סימן קללה. בוודאי שזה איננו סימן טוב, אך לא אמרו בלשון הזה רק על מצות סוכה.

רק בימים אלו נראה עין בעין קירבת ה' אלינו

והביאור בזה הוא, לפי שדווקא בימים אלו 'זמן' שמחתנו', נראית לעין קירבת השי"ת לכלל ישראל ואהבתו אלינו. וכל זה נראה על ידי מצות סוכה שהוא כנגד ענני הכבוד.

אמנם אם השי"ת מונע מבני ישראל שלא יוכלו לשבת בסוכה על ידי שיורדים גשמים. כלומר שיש סיבות

והכוונה במ"ש הוא, שעל המזבח מקריבים או בשר או מנחות שבאים מן התבואות, והקרבנות משפיעים ברכה על המאכלים, ומכפרים על העוונות ודוחים גזירות רעות ומשפיעים ברכה על ישראל.

יש לנו להתבונן בדבר, שחז"ל גילו לנו שבשמים התפילות עומדים במקום הקרבנות, וזהו פשוטו כמשמעו, שהתפילות הם במקום הקרבנות.

ע"י התפילה מדיחים גזירות רעות

נמצא שעל ידי זה שהאדם מתפלל באופן הראוי הוא מזיח גזירות רעות ומזין ומכפר עוונות. ובמיוחד בשלוש רגלים ובשאר הזמנים שהשי"ת מתקרב אל הבריאה, בימים שיש בהם קרבן מוסף.

צריכים אנו להתבונן בחשיבות התפילה. התפילה אינו מצוה בעלמא, התפילות הם במקום הקרבנות, וענין קרבנות הוא שעל ידם משפיעים שיהיה 'מזיח ומזין מחבב מכפר' - זהו תפילה.

במיוחד ב'זמן שמחתנו', ימים שהשי"ת קרוב אלינו, ימים שהשי"ת מבקש מאתנו שחפץ בקרבנות ורוצה להיות עמנו יחד. אם כן, השי"ת קרוב ביותר לתפילותיהם של הכלל ישראל.

התפילה בחג - 'קראוהו בהיותו קרוב'

ומאחר שאנו יושבים אצל השי"ת, סמוכים על שולחן המלך, והשי"ת מבקש מאתנו 'דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב', 'דער רבונו של עולם בעהט זיך ביי אונז', בוודאי שיש לתפילתנו משקל והשגחה מיוחדת מאתו יתברך.

הענין של 'דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב' אינו מסתיימת ביום הכיפורים. אדרבא, עד אחרי שמיני עצרת היא גדלה והולכת, 'דאס האלט דאך אין איין וואקסען ביז נאך שמיני עצרת', שבכל הזמנים האלו השי"ת קרוב אלינו יותר ויותר, 'ס'האלט דאך אין איין וואקסען דער זמן פון בהיותו קרוב', שהרי השי"ת מבקש בשמיני עצרת 'קשה עלי פרידתכם', ובוודאי שמשגיח

על תפילות בני ישראל ומקבלם באהבה.

ימי תשובה מאהבה

ענין זה מבואר, שימי החג הם זמן כפרה. ומבואר בספרים שהתשובה של ימי החג הוא 'תשובה מאהבה'. שכן מחמת ההתקרבות שהשי"ת מתקרב לבני ישראל, וההתקרבות שבני ישראל מרגישים לכביכול, על ידי כן מתעוררת בבני ישראל הרגשים של אהבה לכביכול, והרגשים אלו מביאים ל'תשובה מאהבה'.

הדרך להשיג התקרבות זו, הוא על ידי ההתקרבות והקדושה שזוכים בני ישראל מחדש אלול עד אחרי שמיני עצרת.

גודל מעלת יום שמחת תורה

"דער גמר פון אלעמען איז שמחת תורה. שמחת תורה טאקע נאך דעם גמר וואס אידען האבען מקבל געווען ברצון ובאהבה, און דערהויבען און אויסגעלויטערט פון חטאים און פגימות, זאלען אידען זיך פרייען מיט שמחת התורה."

"איז דער 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב, איז דער שפיץ פון די שמחה טאקע שמיני עצרת און שמחת תורה."

"און ווי קומט עס ארויס, דאס קומט ארויס אז אידען פרייען זיך מיט די תורה. די תורה דאס איז דאך דער צינור וואס איז מקרב כביכול צום כלל ישראל, און דעם כלל ישראל צו כביכול. דאס איז דאך די תורה."

"און מיט וואס איז א איד זוכה צו די ענני הכבוד, צו די חיים הנצחיים און צום ביאת הגואל, מיט וואס וועט מען זוכה זיין - מיט קיום תורה ומצוות, מיט דעם וועט מען דאס אלעס זוכה זיין."

"איז ממילא דער שמחת התורה דאס איז דער שפיץ פו די אלע מדרגות וואס דער כלל ישראל גייט אדורך, איז דער שפיץ דערפון רהפט ארויס דער שמחת התורה."

גמר ההתקרבות הוא בשמחת תורה. שמחת תורה הוא אחרי זה שבני ישראל קיבלו ברצון ובאהבה והתעלו והזדככו

מחטאים ופגמים, אז באים לשמחה בשמחת התורה.

נמצא שהשמחה הגדולה שהיא כנגד מה שהיה יתחת אשר לא עבדת את ה' אלוֹקִיךָ בשמחה ובטוב לבב. השמחה הגדולה היא בשמיני עצרת ושמחת תורה.

איך נראית שמחה גדולה זו. שמחה זו נראית ומושגת על ידי שמחתם של בני ישראל עם התורה. שכן התורה היא הצינור שמקרב את כביכול לכלל ישראל והכלל ישראל לכביכול. זה הרי המהות של תורה.

על ידי מה זוכה יהודי לענני הכבוד. על ידי מה זוכה יהודי לחיים הנצחיים ולביאת הגואל. על ידי מה זוכים לכל זה - רק על ידי קיום התורה והמצוות, על ידי התורה נזכה לכל הטוב.

נמצא ששמחת התורה זהו המעלה הגדולה מכל המדרגות שזוכים לו כלל ישראל, שלמעלה הגדולה ביותר זוכים על ידי שמחת התורה.

למלאות ימי החג באופן הראוי

נמצאנו למדים באיזה אופן צריכים למלאות את

ימי החג. ימי החג צריכים למלאות בקדושה ובכבוד ראש, מתוך התבוננות ובוודאי מתוך שמחה, מ'דארף פארברענגען מיט אַ קדושה, מ'דארף פארברענגען מיט אַ ערנסטקייט, מיט התבוננות, און טאקע מיט שמחה'.

צריכים להיזהר שלא יהיו ימי החג אצל האדם ימי הפקרות, שיש כמה ימים שהאדם יכול למלאות הנאתו, מ'לאזט זיך וואוילגליין עטליכע טעג'. ימים שבהם האדם אינו משועבד לעבודתו, ומרגיש חופשי וחפץ ללכת אחרי הנאתו, מ'איז פריי, מ'לאזט זיך וואוילגליין'.

בוודאי שצריכים להנות ולשמוח בימים אלו, אבל השמחה צריכה לבוא על ידי רוממות ושמחת המצוות ואהבת הא-ל, מ'מיט דעם זיך לאזען וואוילגליין, אבל לא ילך אחרי ההנאות הגשמיות, שהרי זה היפך הכוונה של השלושת רגלים.

ביאור ענין השמחה הגשמית בשלש רגלים

בשלוש רגלים יש מצוה של שמחה בגשמיות כפשוטו, לשמוח בשמחה גשמית

בימי החג צריכים לדומם הנפש והגוף יחד

כמו כשאברי האדם אינם במצב הבריאות הראוי ח"ו, אין לגוף היכולת לפעול, 'פונקציאנירט' נישט דער גוף. כמו כן כשהמצב רוח של האדם לא נמצא במצב הראוי, אין לאדם היכולת לפעול, 'אזוי איז אויך דער געמיט פון דער מענטש, דער מצב רוח פון דער מענטש אויב ער איז נישט צופרידען, פונקציאנירט נישט דער מענטש'.

לכן בימים המרוממים האלו, ימים בהם האדם בא לידי התקרבות להשי"ת, ימים בהם באים לשמחה עם ה'אתה בחרתנו'. ימים בהם שמחים משום שהוא זמן שמחתנו, אם האדם אינו במצב של שמחה, 'אז אָ מענטש איז נישט אין געמיט, דער געמיט איז איהם נישט קיין פרייליכער געמיט', יקשה עליו מאוד לשמוח עם כל הענינים הללו.

לכן נתנו לנו את מצות השמחה באופן הפשוט ביותר, אכילה ושתייה ובגדים נאים וכדומה, מצוות כבוד ועונג. כדי שהאדם יבוא לידי מצב שיהיה כלי מוכשר לקבל כל הענינים הנעלים שיש

כפשוטו, באכילה ושתייה, חציו לה' וחציו לכם. וצריכים להבין טעם הדבר שיש מצוה גם בעניני גשמיות.

והביאור כפשוטו הוא, שהאדם מורכב מנשמה וגוף, ולעבודת ה' באים על ידי הגוף - שכן השכל, המוח והלב, כולם גופניות, כי הנפש הוא חלק מהגוף. ובוודאי שהאורות נכנסים לנשמת האדם, אבל החלק של העשייה הגשמית נעשית על ידי הגוף.

אי אפשר לעבוד עם גוף שבור

אם גופו של האדם הוא גוף שבור, 'אָ צובראכענער גוף', גוף שנמצא במרה שחורה, אי אפשר לפעול עמו, ולא שייך שיבוא לידי שמחה ולידי תורה.

אדם שהוא מלא בדאגות, אדם שגופו אינו מרוצה ואינו בשמחה, 'אָ נישט צופרידענער גוף', אינו יכול לעבוד השי"ת באופן הראוי, 'דער מענטש איז נישט ביכולת צוצושטעלען'. על אף שהוא אנוס בדבר, אבל במציאות אין לו היכולת להעמיד עצמו כראוי.

בחג. כדי לרומם את מצב רוחו של האדם, 'צו דערהייבען דער געמיט פון מענטש'.

השגת השמחה ע"י הנהגה ראויה של בין אדם לחבירו

הענין של 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוֹקֶיךָ בשמחה ובטוב לבב, הוא דבר שנוגע לכל ימות השנה, ואינו נוגע רק לשלושת הרגלים, אלא שהוא ענין תמידי.

האמת הוא, שחלק גדול ממה שהאדם ניגש בקרירות לכמה וכמה ענינים בעבודת ה', שהאדם ניגש בקרירות לעבודת התפילה, שאינו מכוון כראוי בתפילה, ואינו ניגש לתפילה מתוך שמחה, ואין לומדים מתוך שמחה, או שהאדם מחמת טרדותיו אינו יכול לגשת כלל לתורה, וכשמקיימים מצוות חסר בקיום המצוה, וגם כשמקיימים המצוה חסרים לו ברגשי שמחה ואושר.

קרירות בעבודת השי"ת בגלל ירידה ברוממות הרוח

איין אנו מדברים מאותם שאינם מאמינים חלילה, אנו מדברים מאדם מאמין, רק שחסר

לו מצב רוח, 'ער האט נישט קיין געמיט'. שמחמת צרות הגלות בכללות מצב רוחו שבור, ותיכף כשישכים בבוקר הוא קם מתוך דאגות, ורק בעת שנשכב לישון יש לו הנאה ואושר.

מהו אושרו בשעת השינה, שבשעת השינה מדמה האדם שבשעה זו הוא מרחיק ומדחיק מעליו כל דאגותיו, באופן שבעת שכיבתו יש לו שמחה יותר גדולה מהשעה שמשכים. שכן בשעה שמשכים בבוקר בא עליו יום חדש והוא צריך לקחת על עצמו את כל החבילות, 'ס'איז ווייטער אַ טאג וואס מ'נעמט אויף זיך אלע פעקלאך', ובשעה שישן יש לו כמה שעות שהוא יכול לשכוח מהכל.

על כל פנים, כך מדמה האדם שזורק מעל עצמו הכל בעת שנשכב לישון את שינתו.

חלק גדול מירידת רוממות הרוח הוא כי מרגיש שמזלזלים בו

והנה חלק גדול ממה שהאדם מוקף בדאגות וחסר בשיעור רצונו, 'די נישט צופרידענקייט וואס אַ מענטש האט', חלק גדול מזה נגרם על ידי

הרע על אדם שלישי או רביעי. אזי אם השומע שוטה הוא מדמה שאותו שמדבר לשון הרע הוא ידידו ומדברים רק על השלישי. אבל אם הוא אדם פיקח שיודע וחושב, יודע הוא שכמו שהלך מדבר אתו בגנות השלישי, ברור שעם פלוני השני הוא מדבר גם עליו בגנותו. ועל ידי זה הוא שובר את ליבו של זה שהוא מדבר עמו, 'צוברעבט ער איהם אליין'.

כשאינם מכבדים זא"ז - כל הסביבה בצער ודאגה

כשבני אדם נמצאים בחסרון בהנהגתם בין אדם לחבירו, זה מביא את כל סביבת האדם לדאגה, ואיננה מסייע לגרום לסביבה שמחה ושביעות רצון.

כשיש לאדם דאגות מדאגות שונות, הן בעניני מסחר או בעניני רפואה וכדומה, והוא הולך ברחוב טרוד בדאגותיו, ובאמצע הליכתו הוא פוגש אדם חשוב, והאדם חשוב עוצר אותו בדרכו ומכבדו ושואל בשלומו, הוא מרגיש שהאדם חשוב נושא עמו בעול, ואז מרגיש שהרבה יותר קל לשאת את עולו ומשאו.

מה שחסר בהנהגה הראויה בין אדם לחבירו בסביבה שלו. שכן הסביבה של האדם בכוחו לרומם אותו שיבוא לשמחה ושביעות רצון.

אילו היה האדם מרגיש שהאנשים שמסביבו יודעים את ערכו הראוי לו והיה מקבל מהם הכבוד הראוי לו - והכוונה לסביבה הוא הן בתוך ביתו, הן בבית מדרשו או בבית מסחרו, בכל מקום שפונה לשם. הוא היה מקבל חיות מזה והיה שבע רצון.

אם יכבד חבירו - ירומם את רוחו ויעבוד ה' בשמחה

אילו היו נותנים לו הכבוד הראוי לו - ואין הכוונה שהיו מושיבים אותו במזרח, כי אי אפשר שכל המתפללים ישבו במזרח - אבל אילו היו מחשיבים כל אחד, והיו מוקירים כל אחד, והיו נזהרים לא לתקוף שום אדם, 'נישט צו אטאקירען אַ מענטש', ושלא לדבר רע על איש, לקרב ולכבד כל אחד, הרי שזה היה נותן חיות לבני אדם.

האמת הוא, שכשאדם מגיע לדבר עם הזולת לשון

באופן זה ברא השי"ת את האדם בהרגשת המצב רוח שלו, שכאשר הוא מרגיש שאחד נושא עמו בעול, והוא מראה לו איך שמחשיבו ונושא עמו בעול, זה מוריד חלק גדול מדאגותיו.

דרך התורה ועבודת ה' - להחשיב חבריו ולייקרו

זהו חלק מעבודת ה' של האדם, לתת לשני הרגשה של חשיבות. שכן אנו רואים שכאשר האדם רואה ומרגיש שהוא חשוב בעיני הבריות, שאין פוגעים בו ואין השני עושה לו עול, על ידי כן מתרומם רוחו, 'איז דער מענטש דערהויבען ביי זיך', לפי שמרגיש שמחשיבים אותו ומכבדים אותו, ומתחשבים בדעתו, מ'רעכענט זיך מיט מיר'. דבר זה נותן לאדם מנוחת הנפש.

מלבד מה שהרגשה זו נותנת לאדם מנחת הנפש, זה מעורר בו אהבת התורה ואהבת השי"ת. לפי שמתבונן ורואה מי הם המכבדים אותו, מי הם המחשיבים אותו, מי הם המטיבים עמו, 'ווער איז צו מיר אזוי גיט', יהודים שמאמינים בהקב"ה,

יהודים שמקיימים תורה ומצוות, לפי שהשי"ת מלמד אותנו לנהוג בדרך זו.

זהו דרך התורה, זהו דרך ה', שיהיה אחד קרוב לחבירו, שירגיש אחד את חבריו.

כשמרגישים שמכבדים אותו - מסיר מחבירו עוגמת נפש

כשארם מרגיש הרגשים אלו איך שחבירו קרוב אליו, זה מסיר חלק גדול מהדאגות והעוגמת נפש שלו. שכן חלק גדול מהדאגות והעוגמת נפש של האדם יורדים על ידי מה שהאדם מרגיש שהוא מקורב ומכובד בסביבה שחי בו.

נמצא, שחלק גדול מהדאגות והעוגמת נפש שמסובב הרבה אנשים, זה באשמתנו. שכן חלק גדול מה שהאדם מרגיש שיש לו דאגות ומצב רוחו כבד עליו, 'וואס ס'טוהט אַ מענטש שווער מאכען דאס געמיט', ומחמת זה ראשו כבד עליו ואינו עובד וליבו אינו מרגיש, והוא אדם שבור, 'מ'איז אַ צובראכענער, מ'איז אַ געפאלענער ביי זיך' - זה באשמתנו.

ושנאה בין אדם לחבירו, הרי שלא
היו יכולים לבוא למתן תורה.

אהבת וכיבוד חברים - חזקים מקול ה' בהר סיני

זהו דבר פלא, שכן השי"ת בעצמו
ירד מן השמים לומר 'אנכי ה'
אלוקיך', ושמעו את קול ה'. אך
עדיין אם ראשו ומוחו טרודים על
ידי מה ששכנו או חבירו פגעו בו
באיזה פגיעה, אינו שווה כלום.

האם יכולים לדמות בין קול ה'
ששומעים 'אנכי ה'
אלוקיך' מול מה שחבירו יאמר לו
איזה דבר, הלא זהו כמט גרגיר חול
כנגד גלגל חמה, ואיזה קשר
ושייכות יש בין אחד לשני.

אך בתורה נאמר שאין הדבר כך,
'שטייט אבער אין די תורה אז
ס'איז נישט אזוי', זה אינו כמו
משקל גרגיר חול כנגד גלגל חמה,
שכן גרגיר חול זה בכוחו לקלקל
את כל השפעת גלגל החמה.

ידע גודל אחריותו בהנהגתו על הרוחניות של השני

מכאן ילמד כל אחד גודל
האחריות שמוטל על כל
אחד ואחד כלפי אחרים. שהאדם
אינו יודע עד כמה הוא גורם

אין זו גזירה על חבירו שיצטער

אל יאמר האדם שדבר זה נגזר על
האדם כמה צער ועוגמת נפש
יהיו לו. ואם הוא לא יבזה אותו,
הרי שהשני יבזה אותו. כי כבר
כתבו הרמב"ן ועוד ראשונים שבעל
בחירה יכול לגרום רעות לשני. ויש
כמה חשבונות בשמים כיצד יש לו
כוח זה.

כן הוא מציאות הדבר, שהפסד או
צער שיש לאדם על ידי בעל
בחירה, יתכן הדבר שהבעל בחירה
הוא השורש לגרום רעה זו.

עוצם השפעת האהבה בין חברים על היכולת לקבל התורה

ער היכן הדברים מגיעים. הנה
קודם מתן תורה פירש רש"י
(שמות יט, ב), 'מדברי חז"ל, שבני
ישראל היו אז כאיש אחד בלב
אחד, כי כדי לקבל את התורה היה
נדרש שלא תהיה שנאה וטינה בין
אדם לחבירו.

אפילו שהיה אז 'אתה הראת
לדעת כי ה' הוא
האלוקים אין עוד מלבדו' (דברים ד,
לה). שהשי"ת קרע את העליונים
והתחתונים וראו שהוא יחידי. אבל
אם ראשו ומוחו של האדם היו
טרודים בדאגות מחמת קנאה

שהשני לא יוכל להתעלות ברוחנית בתורה ובעבודת ה'.

האדם אינו יודע עד כמה הוא גורם שחבירו לא התפלל היום כראוי. האדם אינו יודע עד כמה הוא גורם שהשני אינו קובע עיתים לתורה או שאינו נותן צדקה, לפי שאין לו המצב רוח הטוב, 'דער געמיט זיינע לאזט איהם נישט', ולכן אינו בוער בו אהבת התורה ושאר הענינים.

אילו היה האדם הזה במצב רוח מרומם, 'וואלט ער געווען אין אַ דערהויבענער געמיט', הרי שהיה בא מרגיש אהבת ה' ואהבת התורה על ידי ההתנהגות שנוהגים עמו, על ידי מה שחבריו מתנהגים עמו בהנהגה של חסד, הנהגה שמעורר את האדם לאהבת ה' ואהבת התורה.

העבודה בזמן שמחתנו' להשפיע שמחה על השני

אנו נמצאים כעת בזמן שמחתנו, הזמן שהשי"ת קרוב לכלל ישראל. כלל ישראל מבינים ומכירים באמיתות הבריאה ובתפקיד ותכלית האדם, לשם איזה תכלית ומטרה נברא העולם, ולשם איזה תכלית אנו נמצאים בעולם.

אנו מבינים ומכירים בעתידה של כלל ישראל, שעוד נזכה לזמן של 'ונראהו עין בעין בשובו אל נוהו', זמן שיהיה בו 'נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים', שהשי"ת יעשה נפלאות גדולות עם ישראל, עד שגם הגויים יכירו בנפלאות שהשי"ת כביכול עושה עם הכלל ישראל.

מה הם הכלים שעל ידם אנו נזכה למה שיבוא לעתיד לבוא, על ידי זה שאנו עוסקים בתורה ובמצוות במשך השנים שהשי"ת נותן לנו.

לקבל אחריות על הסובבים אותנו

צריכים אנו להיות אחראים גם על הסובבים אותנו, שנשתדל כל אחד להיטיב מצב רוחו של חבירו, לחזק ולרומם את הזולת, ולהביאו לידי אמונה וקיום תורה ומצוות.

דבר זה הוא הזכות הגדולה ביותר שאנו יכולים לקנות, שכן השי"ת מצפה לבני ישראל, שכביכול מבקש ואומר 'קשה עלי פרידתכם', 'ווי ווייט דער רבונו של עולם קוקט אויס, ער זאגט 'קשה עלי פרידתכם'.

**ע"י כבוד הזולת נזכה לשאת חן
בעיני ה' שישרה שכינתו בינינו**

כל זה לפי שהשי"ת חפץ להשרות
שכינתו בישראל, וכביכול
יודע שעל ידי מה שהאדם שקוע
בחטא ח"ו אין בו שמחה, ואז נאמר
בו 'תחת אשר לא עבדת את ה'
אלוקיך בשמחה ובטוב לבב', ואין
מקום להשראת השכינה אצל אדם
זה.

על ידי מה שמשתדלים
שהשכינה תשרה על כל
אחד מישראל, ושכל בית
בישראל תוכל לשרות השכינה,
על ידי מה שאנו משתדלים
בענייני בין אדם לחבירו להיטיב
אחד עם השני, על ידי כן נישא
חן בעיני ה', והשי"ת יזכנו בקרוב
שנזכה 'ונראהו עין בעין בשוב ה'
בציון'.

סוכות תשס"א

'ושמחת בחגך' - קיום המצוה בימי צרה

"ווי האלטן מיר ביי תשובה"

ההבטחה על התשובה והגאולה

כשנתבונן בדבר נראה שזה ודאי, שכדי לזכות לגאולה אין די בתשובה שטחית. הבה ונראה מה שכתב הרמב"ם (שם ה"ו), 'גדולה תשובה שמקרב את האדם לשכינה, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלוקיך וכו'. ונאמר אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב, כלומר אם תחזור בתשובה בי תדבק'.

מבואר מלשון הרמב"ם שתשובה צריכה להיות באופן שמקרב את האדם לשכינה. ואם כן כשאנו מתבוננים במצבנו, באיזה אופן אנו עומדים בעבודת התשובה, 'פשטות ווי מיר קוקען אויס, ווי האלטען מיר ביי תשובה'.

הרע איננה מרצון

בזמננו הרוב של כלל ישראל הם 'תינוקות שנשבו', שגם שגראים כפי איך שהם נראים. גם אנו בעצמנו, בחלקים שחסרים לנו - וחסרים לנו הרבה - הרי אנו גם

כתב הרמב"ם (פ"ז מהלכות תשובה ה"ה), **כל הנביאים כולן צוו על התשובה, ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה, וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן, ומיד הן נגאלין, שנאמר והיה כי יבואו עליך כל הדברים וגו' ושבתי עד ה' אלוקיך ושב ה' אלוקיך וגו'.**

ברמב"ם מבואר שני יסודות. יסוד אחד הוא, שאי אפשר שתהיה גאולה בלי תשובה. ואם תאמר מאן ימר שאכן יגאלו, שהרי אם לא ישובו ישראל בתשובה לא תבוא הגאולה, ואולי לא ישובו ישראל בתשובה.

על זה כתב הרמב"ם היסוד השני. שכבר הבטיחה תורה שעתידיים ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין. היינו שזה ודאי שתהיה גאולה. ולפי שאי אפשר שתבוא הגאולה ללא תשובה, על זה הובטחו שבוודאי שישובו ישראל בתשובה.

כן במידה מסוימת 'תינוקות שנשבו'.

הסיבה לכך הוא שגדלנו בין האומות, וגדלנו עם מהלך החיים של גויים, 'אין א' גוי' שער לעבען'. יש לנו נסיונות של פרנסה ושאר מיני נסיונות, נסיונות נפשיים.

חלילה לומר שהרוע שיש בנו הוא מרצון, האם אנו רוצים חלילה להיות רעים, האם אנו מכוונים חלילה לבעוט ולמרוד, 'מ'וויל זיין שלעכט?!', מ'איז מכווין חס ושלום לבעוט ולמרוד?!' בוודאי שלא. אלא שגם אנו במידה מסוימת בגדר של 'תינוקות שנשבו', שבחלקים שחסר לנו אנו תינוקות שנשבו.

דור של 'תינוקות שנשבו'

אילו היו זקנינו נוסעים לפני כמאה שנה לטעקסאס או לבראזיל או למדינות אחרות, הרי שגם אנו היינו נראים כמו שנראים בני ישראל שבטעקסאס או בבראזיל, שאינם יודעים אפילו אותיות הא' ב'.

אלא שזקנינו נשארו במדינות יוראפ, והגיעו למדינה זו

יותר מאוחר, כשהנסיונות כבר נתקנו מעט. כבר נפתחו תלמודי תורה וחדרים ובתי מדרשות וכדומה, מוסדות של קדושה ותורה. ולכן אין אנו תינוקות שנשבו כמו היהודים שבמדינות אלו.

אך כשאנו מתבוננים בחלק שאנו חסרים, הרי שמה שחסר לנו אנו בגדר של אנוסים או כמעט אנוסים, וגם מה שחסר להם הם אנוסים.

לפי הרמב"ם - באיזה אופן תהיה התשובה

הרמב"ם מפרש שהגאולה תבוא רק כשבני ישראל ישובו בתשובה. ויש לנו להבין באיזה אופן יהיה התשובה, מאחר שאותם התינוקות שנשבו אינם טבים מדרכם, וגם אנו אין אנו מטיבים דרכינו, ואין אנו באים לידי תשובה, 'וואס תשובה, ווען תשובה'.

איך נוכל לבא לידי תשובה, והלא הרמב"ם כתב שהשי"ת הבטיחנו על התשובה.

זה יהיה סייעתא דשמיא שלא על פי דרך הטבע, שתבוא התעוררות מן השמים למעלה מדרך הטבע, ואז ישובו כל ישראל בתשובה.

דור ש'כולו חייב' - כמו ביציאת מצרים

זהו הענין של 'כולו חייב'. לפי שמחמת מעשינו אי אפשר שתבוא גאולה, לפי שהוא בבחינת 'ירא כי אין איש', כמו שאומר הנביא. אלא שאז יהיה מוכרח להיות סייעתא דשמיא שתגיע התעוררות משמים להביא את בני ישראל לתשובה.

ענין זה אפשר להבין בפשטות על פי שכל, כי כשבני ישראל ישבו במצרים, והיו אז במצב של 'הללו עובדי עבודה זרה והללו', שלח השי"ת עשרה מכות על מצרים, וכל המכות הללו לא נגעו בבני ישראל.

כמו כן, לפני קריעת ים סוף עמדו בני ישראל במצב שהים עומד לפניהם והמצרים מאחוריהם, ומהצדדים היו מדברות, ואז צעקו להשי"ת מזהיכן תבוא ישועתם. ונעשה הנס והים בקע לפניהם.

הגאולה ע"י התעוררות תשובה מן השמים

אמרו חז"ל (סנהדרין צח.), 'ואמר רבי יוחנן אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי, או כולו חייב. בדור שכולו זכאי, דכתיב ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ'. והיינו שכאשר יהיה 'עמך כולם צדיקים', אזי 'יירשו ארץ'.

'בדור שכולו חייב, דכתיב וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע, וכתיב למעני אעשה'. השי"ת יראה שאין איש, ונאמר שם 'למעני אעשה', שהשי"ת יעשה למענו. היינו שהקב"ה יעשה מחמת ההבטחה שהבטיח, כמו שמבאר הרמב"ם, והגאולה בוודאי תבוא, כי אי אפשר שתבוא הגאולה ללא תשובה, אלא שבוודאי יהיה תשובה.

התעוררות מן השמים שלא בדרך הטבע

כיצד יבואו לתשובה. אלא שבזמן הזה שבני ישראל לא יהיו במצב של 'ועמך כולם צדיקים', והגאולה חייבת להגיע כי יש הבטחה על הגאולה. וכדי שתהיה הגאולה, תגיע התעוררות גדול מהשמים.

הים נבקע באופן שלא היה שם טיט ורפש, אלא שעברו את הים כמו שעוברים בארמון המלוכה.

דור שכולו חייב - כי האמינו רק אחרי אותות ומופתים

אנו מדמים שאילו היינו רואים התגלות זו היינו כולנו שבים בתשובה. ואכן כן הוא, שכולנו היינו שבים אז בתשובה.

מה שאנו נראים היום כמו שאנו נראים בקרירות גדולה, לפי שאנו משוקעים בעיני גשמיים. מה שיש בני ישראל רחוקים מכל דבר שבקדושה, לפי שמעולם לא למדו עמדם, וגם אינם רוצים לידע.

אמנם אם היו רואים את הניסים נגד עיניהם, שהיו רואים בחוש שיש בורא עולם. ולא רק שיש בורא עולם שמנהיג את הבריאה, אלא שהבורא עולם מנהיג את הכלל ישראל, והוא זה שקרע את הים לפנים והעבירם את הים, וראו איך שבני ישראל ניצלים מעשרת המכות, ולאחר מכן במדבר זכו לקבל את המן ובארה של מרים, וענני הכבוד מקיפים את בני ישראל - בוודאי שכולם היו שבים בתשובה.

אך כשבים בתשובה באופן זה, הרי זה בגדר 'כולו חייב'. זהו הגדר של 'כולו חייב', שמצד דרגתו ומעשינו אין אנו בגדר של 'זכאי', שכל ההתעוררות לתשובה הוא התעוררות מן השמים, וזהו גדר של 'כולו חייב'.

אריכות הגלות נספרת מאז חורבן ביהמ"ק הראשון

אמנם עדיין צריכים אנו להבין, שהנה הגלות נמשך זה קרוב לאלפיים שנה מאז חורבן בית המקדש השני. ומאז חורבן בית המקדש הראשון כבר עברו כחמש מאות שנה נוספים, קרוב לאלפיים וחמש מאות שנה.

ואיתא מהגאון רבי יהונתן אייבשיץ, שאותם ארבע מאות שנים ועשרים שנים שעמד בית המקדש השני, היתה המשך לזמן הגלות של חורבן בית המקדש הראשון, שצריכים להסתכל על בית המקדש השני כעין מקדש שהיה בתוך הגלות. ומאריך שם בספרו 'עירות דבש' הטעם שעשה ה' כן.

האמת הוא, שעיקר הגלות התחיל בגלות בבל, וגלות זו לא הפסיקה עד עצם

שלנו. ואם נזכה לסייעתא דשמיא ונשוב בתשובה שלימה, איך יביא תשובה זו את הגאולה, איך נזכה למה שלא זכו בימי התנאים והאמוראים ובימי הראשונים.

כיצד אנו יכולים להבין ענין זה, הלא אנו טיט ורפש כנגד הדורות הקדמונים, 'אוננו זענען דאך עש און פאראך, בלאטע זענען מיר אנטקעגען די פריערדיגע דורות'.

הכל בזכות הבטחת הבורא

אלא שעל זה דווקא היתה הבטחת הקב"ה. זהו הבטחתו אלינו, שעל אף איך שאנו נראים ואנו מתמעטים והולכים, אך יש זמן קצוב שהגאולה בוא יבוא. יש זמן של עד שהעולם יגיע לשית אלפי שנים, והגאולה תבוא רק בזמן שיהיה סייעתא דשמיא שבני ישראל ישובו בתשובה.

אז לא יועילו שום קושיות שישאלו. ועל אף שיש לנו קושיות, שהרמב"ם היה גדול מאתנו, והאמוראים היו יותר גדולים מאתנו, וכל הדורות היו יותר גדולים מאתנו.

אך כל הקושיות שיש לנו אינם מעלים או מורידים, שכן

היום. ומה שבני ישראל חזרו לארץ ישראל, רק חלק קטן של כלל ישראל חזרו אז לארץ ישראל.

גם בבית המקדש היו חסרים חמשת הדברים, ולא היו שם נביאים ולא השראת השכינה, לפי שהיתה בחינה של גלות. ובתוך הגלות הזה - מחמת איזה טעם שיהיה - השאיר השי"ת לבני ישראל איזה מקום של קדושה ושכינה בבית המקדש השני.

כיצד נזכה למה שלא זכו הדורות

הקדמונים

יש לנו להתבונן, הנה מאז הזמן של בנין בית המקדש השני היו בבני ישראל תנאים ואמוראים, גאונים וראשונים, ודורות האחרונים. כולם היו קדושים, ואילו אנו יורדים מטה מטה.

זה ברור, שבשנים שנשארו עד לביאת המשיח לא תהיה התעלות ורק ירדו עוד מטה מטה. זה ברור מחמת החזקה, שכן יש לנו חזקה של אלפיים שנה שיורדים ירידה אחרי ירידה, ואם כן יש חזקה שהכלל ישראל ימשיכו וירדו.

אם משיח לא יבוא, הרי שהדור הבא תהיה יותר חלש מהדור

הבטחת הבורא תתקיים, ולכן אסור לנו להתיימש מהבטחה זו, 'מ'טאדור זיך נישט מייאש זיין'.

קבועה, וואס על פי דרך הטבע זעהט זיך נישט אַ דרך ווי מ'קען פטור ווערען'.

ההתחזקות באמונה

שונאי ישראל לא ייהפכו לידידינו

מי שמתיימש חלילה מהגאולה הרי הוא חלילה פוגם ובוגד ב"ג עיקרים, שזהו אמונתנו שמשיה יגיע.

שכן שונאי ישראל לעולם לא יתהפכו להיות הידידים שלנו, ושום דבר לא יעזור כנגדם. גם כשיתאספו ויפעלו, לא יעזור מאומה. שכן שונאי ישראל לעולם לא יתהפכו להיות הידידים שלנו, מ'וועט זיך צוזאמען נעמען און מ'וועט טועהן, ס'וועט גארנישט העלפען, די שונאים וועלען נישט ווערען אונזערע ידידים'.

צריכים להיזהר שכל הקושיות שיש לנו, שלא יביאו אותנו לידי זה שנסתפק במוחנו. כי מי שמסתפק ח"ו, בוגד ב"ג עיקרים.

העבודה שלנו ביו"ט במצב של עת

צרה בארץ ישראל

עד כמה גדולה שנאתם, הלא הראו לאחרונה עד כמה גדולה שנאתם. שתפסו רח"ל כמה יהודים ועשו עמהם כמו שעשה היטלער עם בני ישראל, זיי האבען געכאפט אפאר אידען, און זיי האבען געטוהן מיט די אידען דאס זעלבע וואס היטלער האט געטוהן. והראו עד כמה גדולה שנאתם.

אנו עומדים כעת בימי חול המועד סוכות זמן שמחתנו. אך מאידך נדמה לנו שאנו עומדים כמעט במצב של אבלות, שאנו חיים בפחד מחמת הצרות שיש בארץ ישראל.

השנאה הנוראה של שונאי ישראל

לבנ"י

כל מי שמבין מעט את המצב, מבין שהצרות שיש עכשיו בארץ ישראל אינם איזה צרה בדרך עראי, אלא שזהו צרה קבועה, שעל פי דרך הטבע קשה לצאת ממצב זה, 'ס'איז אַ צרה

נגד מצב זה לא יועיל כלום, לא פשרות ולא ויתורים ולא הבטחות, על פי דרך הטבע לא

גוים משלימים זה עם זה - אבל לא עם ישראל

כך הדבר אצל כל שונאי ישראל. כמו שראינו במלחמה העולמית שהיה לפני כחמישים שנה ויותר, שנהרגו רבבות אלפי גויים מכל הצדדים. אבל הגויים ההם שבאותם השנים היו שונאים זה לזה והרגו זה את זה, כיום נעשו לידידים גדולים זה עם זה, וכן הוא כל האומות.

הטעם בזה הוא פשוט, כל מיני הגוים, גוי זה וגוי זה, כולם הם מין אחד. גם אותם שהם בני עשיו, וגם אותם שהם בני ישמעאל, גם בני עמון וגם בני מואב, כולם הם גויים, 'אָ גוי איז אַ גוי'.

אין הבדל מי היה זקנו של הגוי, שהגוי הוא גוי, 'אָ גוי איז אַ גוי'. רק שלפעמים הם נלחמים זה בזה על איזה ענין. אבל כשמתבטל הענין שעליו נלחמו הם שווים כאחד.

מלחמות הגוים - כמו מחלוקת על ירושה

למה הדבר דומה, האב שמת שמשאיר אחריו רכוש, לפעמים נשארים שני בנים,

יעזור מאומה. מי שחושב באופן אחר הוא שוטה, 'ווער ס'טראכט אנדערשט איז אַ שוטה'.

מי שחושב מחשבות של שלום וכדומה הוא שוטה. שכן הדרך הוא שהשונא רודף אחרי העכבר. ומהו עושה כשתופס העכבר, הוא טורפו ואוכלו. ואילו יתיישבו עם כל החתולות ויאמרו להם שיתנו להם מאה עכברים, ורק יפסיקו לפגוע בשאר העכברים. האם תועיל בקשה כזו.

גם אילו היו החתולים בעלי שכל, ואם יש להם שכל או לאו אין אנו יודעים, אבל אילו יתיישבו עם השר של החיות האלה ויאמרו להם, אנו מבינים שאתם רעבים לאכול עכברים, ניתן לכם מאה עכברים לאכול, רק תפסיקו לפגוע בשאר העכברים.

אם ישאלו החתולים מה נאכל במקום העכברים, יאמרו להם שיתנו להם חלב, שהרי הם שותים חלב. ומבטיחים להם שיתנו להם חלב, ובכל יום יתנו להם די חלב שיצטרכו, ובלבד שיבטיחו שיפסיקו לאכול עכברים. האם יתכן דבר כזה. הלא החתול שאינו אוכל עכבר אינו נחשב לחתול, אלא בריאה אחרת.

שנעשים שונאים זה לזה מחמת חלוקת הירושה. אבל אילו לא היה אביהם משאיר להם ירושה. או לחילופין באופן ששניהם עשירים מופלגים, וזכר אותה ירושה כבר נשכחה מהם, לפי שאינם מזדקקים לאותה רכוש שהשאיר אביהם. הרי הם חוזרים ונעשים ידידים זה לזה, אפילו שנלחמו ונאבקו ביניהם.

כל זה כי עיקר המחלוקת ביניהם היתה על ענין הירושה. אבל בעצם אינם שונאים זה לזה כי אנשים אחים הם. וכשמסירים מסדר היום ענין הירושה, חוזרים המה לאהבתם הראשונה.

כך הדבר אצל הגוים בינם לבין עצמם, שכשנלחמים זה בזה, אומה אחת רוצחת מיליאנען מהאומה השניה. אבל כשמסתלקת סיבת המחלוקת, הם חוזרים ונעשים ידידים זה לזה.

הלכה בידוע - עשיו שונא ליעקב

אך לגבי כלל ישראל, בין ישראל לעמים אין הדבר כך. לפי שישראל והעמים, גם כשאינן להם על מה להילחם, שונאים הם את בני ישראל, בלי שום סיבה.

הגוים הדרים מסביב לארץ ישראל אומרים שיש להם סיבות לשנאת ישראל. אבל איזה סיבות יש לגויים שבמדינה זו לשנא את ישראל, ואיזה סיבה יש לשאר אומות העולם לשנא את בני ישראל, ואיזה סיבות היו לגויים בדייטשלאנד לשנא את בני ישראל, לא היה להם שום סיבה, אלא זהו כמו שנאת השונא לעכבר.

כל זה לפי שהשי"ת ברא את הכלל ישראל באופן הזה, שכלל ישראל הם יחיד בין האומות. וכמו שיש שנאה טבעית בין החתול לעכבר, כך יש שנאה טבעית בין ישראל לעמים, באופן שלא יועיל מאומה להוריד שנאה זו.

סוף שנאת ישראל רק בעת הגאולה

מה יהיה בעתיד אין אנו יודעים, רק כשישלח השי"ת את משיח יהיה טוב. אבל עד לביאת המשיח על פי דרך הטבע לא יצאו ממצב זה, 'על פי דרך הטבע וועט מען נישט ארויסקריכען פון דעם מצב'.

גם כשישורר שלום - והכוונה ב'שלום' הוא שלא יזרקו

אחד. לא היה אף יהודי שנגע בו או שעשה עמו רעה, ושום יהודי לא פגע בממשלתו ובמלכותו.

איש לא עשה לו רעה, אלא שזהו השנאה שעשיו שונא את יעקב. השנאה שאומות העולם שונאים את בני ישראל זהו שנאת מוות באופן האכזרי ביותר.

ענין זה רואים איך שזה ממשיך אצל הגויים בדורנו כמו בדורות הקודמים. כששומעים הצרות שהם עושים, הפחד הנורא מה שעשו עם אותם יהודים שנפלו לידם רח"ל.

גם בזמן הצרה יש מצות ושמחת

בחגך

מצד שני אנו עומדים כעת בימי החג, ולא מצאנו ברמב"ם ובהלכה שום פטור שבעת צרה פטורים ממצות 'ושמחת בחגך'. והדין הוא שגם כשיש לאדם אבל יחיד רח"ל, שהאדם הוא אבל או אונן, אין הוא נפטר ממצות 'ושמחת בחגך', ולכן בימי החג אין יושבים שבעה.

כל שכן שבצרת ציבור אין שום פטור ממצות 'ושמחת בחגך', אלא שבהרגש יש לכאורה סתירה, שמצד אחד צריכים להשתתף

חיצים זה על זה. אבל כשיעברו חצי שנה או שנה שוב יזרקו חיצים זה על זה, ושוב יהיו צרות, ולא תבוא הישועה, 'מ'וועט אויפהערען זיך צו שיסען, אבער אַ האלב יאהר ארום, אין אַ יאהר ארום, וועט ווייטער זיין שיסעריי, וועט ווייטער ווערען צרות, ס'וועט קיינמאל נישט זיין גוט'.

מה יהיה הסוף. הסוף הוא כמו שכתב הרמב"ם שיש לנו ההבטחה שתהיה הגאולה, שמשיח יבוא, ומשיח יבוא רק על ידי התשובה, והיינו שהכלל ישראל יהיו חייבים לשוב בתשובה. זה מה שיהיה בסוף.

צרות ישראל מאומות העולם

שנמשך בדורנו

זהו צד אחד. אבל מאידך, אנו רואים עד כמה סובלים בני ישראל מחמת שנאתם של אומות העולם. כמו שראינו לפני חמישים שנה את החורבנות הנוראים שעשה הרשע, שהעולם לא ידעו עד אז ולא ראו עד אז כזו אכזריות ורשעות.

השנאה של אותו רשע היתה בחינם, לא היה לו שום סיבה להרוג אפילו יהודי

ישראל דוחה מצות 'ושמחת בחגך', שצריכים לבכות ולקונן על המצב, שאפילו שכעת חג הסוכות, מכל מקום צרות ישראל דוחה מצות 'ושמחת בחגך'. גם זה אינו נכון, אלא צריכים לשלב שני הענינים יחד.

יחד עם יראת ה' יהיה בשלמות הנפש - כיצד יתכן הדבר

כיצד יתכן לשלב שני הדברים יחד.

ראשית כל, צריכים אנו לידע שהשית' הוא כביכול 'יוצר האדם'. ויש בזה מאמר מרבי יהונתן אייבשיץ בענין אחד, 'א' פראקטישע זאך'.

יש אדם שמתירא מרעמים, וכשיש יום של גשמים ונשמעים רעמים חזקים הוא מתיירא. ויש לך אדם שמתירא מכלבים. אנשים אלו, כשיש כלב ברחוב השני, או שנשמע רעם ביום גשם, אי אפשר לדבר עמו כלל, 'ער איז נישט ביי זיך אינגאנצען', לפי שמתירא מאוד, אם מחמת הרעמים ואם מחמת הכלבים, 'דאס הינטעל צורודערט איהם, ער איז אינגאנצען נישט ביי זיך'.

בצרת ישראל - ובמיוחד כשאנו נמצאים בצרה קבועה, ואין אנו יודעים איך נצא מצרה זו, שהורגים מבני ישראל במיתות משונות, והכל מתוך שנאה עצומה, באופן שאם היה להם ברירה הרי שהיו רוצחים את כל בני ישראל, והיו עושים מה שהיטלר עשה, ומה שעשו באותם שנפלו לידם, ואנו חייבים להשתתף בצרת ישראל. ומצד שני אנו חייבים לקיים מצות 'ושמחת בחגך'.

מצות השמחה יחד עם ההשתתפות בצרות ישראל

הנה מצות 'ושמחת בחגך' אינו דוחה ההשתתפות בצרת ישראל, וההשתתפות בצרת ישראל אינו דוחה מצות 'ושמחת בחגך'.

אך צריכים להתבונן מהי 'דחיה'. 'דחיה' היינו מה שהאדם מסיח דעתו ממה שקורה כאילו כולם לא קרה, והוא בשמחה כאילו הכל בשלימות.

על כגון דא אנו אומרים שדין מצות 'ושמחת בחגך' אינו דוחה ההשתתפות בצרת ישראל.

אבל אם יאמר האומר שההשתתפות בצרת

עמו כלל, 'ס'וואלט געדארפט אויסקומען אז דער צדיק זאל נישט זיין קיין מענטש אינגאנצען.

פחד מהקב"ה נמצא בתוך יצירת האדם באופן טבעי

ומבאר רבי יהונתן, שהשי"ת הוא בורא ויוצר האדם,

והשי"ת ברא את האדם באופן שכאשר הוא מתיירא מפחד, שרצון ה' הוא שפחד זה יהיה מוטל על האדם, פחד זה לא ישבור את האדם, 'די שרעק וועט נישט צוברעכען דער מענטש'.

לכן הפחד מהכלבים ומהרעמים - שהוא פחד של שטות, ורק מי שיש לו 'שוואכע נערוויין' רועד מחמת ענינים אלו, אבל אין מצוה בתורה שהאדם יתיירא מכלבים או מרעמים. הרי שמחמת גודל יראתו לא ימצא מקום לעצמו.

אמנם יראת ה' הוא מצוה מן התורה, שנאמר כמה פעמים 'ויראת מאלוקיך'. ואם כן כמה שהאדם מתיירא יותר מהקב"ה ומהגיהנום, כמה שהאדם מתיירא יותר מהחטא והו מצוה יותר גדולה.

לכן היראה שנוצרה על ידי יוצר האדם כביכול, הרי שהשי"ת

הצדיק מפחד מהשי"ת יותר מכל הפחדנים למיניהם

ואמר רבי יהונתן אייבשיץ, שהצדיק ירא מהשי"ת - שהצדיק יש לו יראת שמים ומתיירא מהשי"ת - יותר מהפחד של האיש שמתירא מהרעם, או האיש שמתירא מהכלבים.

אם כן, לכאורה היה צריך להיות המצב שהצדיק יהיה אחוז כל כולו ברעדה, 'דער צדיק זאל אינגאנצען נישט זיין אַ מענטש, ער זאל ליגען אין די רעדה'.

אם המתירא מהכלבים ומהרעמים אי אפשר לדבר עמו. לדוגמא, אם הוא סוחר, אי אפשר לדבר עמו באותה שעה ממסחרו.

וזה ודאי שאי אפשר לדבר עמו בלימוד, לערוך איזה חשבון דרכו יבואר דברי התוס', כי מחמת הרעדה והפחד מהכלבים ומהרעמים אי אפשר לדבר עמו ואינו יכול לעמוד על מקומו, 'ער שאקלט זיך', ונוקק לקחת מעדעצין או פיל להשקיט חרדתו.

אם כן, הצדיק שיראתו מהשי"ת ומהגיהנום הוא יותר מיראה זו, היה צריך להיות במצב של רעדה תמידית שלא יוכלו לדבר

אלו גבורותיו ואלו הן נוראותיו

בגמרא יומא אמרו (דף סט:),

'אמר רבי יהושע בן לוי, למה נקרא שמן 'אנשי כנסת הגדולה', שהחזירו עטרה ליושנה. אתא משה אמר הא-ל הגדול הגיבור והנורא'. כשמשה רבינו אמר דברי שבח לפני השי"ת, אמר דברי השבח 'הגדול הגיבור והנורא'.

'אתא ירמיה' - שכבר ראה את

החורבן איך שהגויים נכנסו לבית המקדש - 'ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו, לפי שלא רואים את מוראותיו בגלוי, 'לא אמר נורא'.

'אתא דניאל אמר, נכרים

משתעבדים בבניו, איה גבורותיו, לא אמר גיבור'. שמאחר שהגויים עושים בבני ישראל ככל שיחפצו, שהורגים וטובחים בהם, הרי שלא רואים בגלוי הנהגת ה' בגבורה, ולא אמר השבח של 'הגיבור'.

'אתו אינהו ואמרו, אדרבה, זו

היא גבורת גבורתו שכובש את (יצר) [רצונ], שנותן ארך אפים לרשעים, ואלו הן נוראותיו. שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך

נטע יראה זו בבריאה, ויראה זו אינה משברת את האדם. שאף שיראת ה' גדולה מיראת הרעמים והכלבים, אך יראה זו מרוממת את האדם ומחזקת אותו.

'ושמחת בחגך' והשתתפות בצרת

ישראל - שניהם מצוות ה'

כמו כן, אין סתירה בין מצות

'ושמחת בחגך' להשתתפות בצרת ישראל. שכן שניהם הם מצוות התורה. שבתורה נאמר מצות 'ושמחת בחגך', ובתורה מפורש שצריכים להשתתף בצרת ישראל. נמצא, שהראשון אינו דוחה את השני, וצריכים לקיים שניהם יחד, וזהו שלימות האדם.

אם קיום מצות 'ושמחת בחגך'

הוא בדרך של דחיה זהו הפקרות, שאם מחמת שכעת יום טוב לכן אינו זוכר ואינו משתתף בצרת ישראל, ובמיוחד שאנו רחוקים מאוד ממקום הצרות, הרי זה ענין של הפקרות ופריקות עול.

כן הדבר גם להיפך, מי שמחמת

ההשתתפות בצרת ישראל מסיח דעתו מקדושת הימים ומצות השמחה, יש בזה משום פריקות עול.

הוא היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות'.

שבחים לא כפי מה שראו בעיניהם.

היינו שאלמלא מוראו של הקב"ה על אומות העולם, כיצד היה קיום לבני ישראל בין השונאים הרשעים הללו. אלא שמכאן ראייה שהשי"ת מטיל את מוראו על אומות העולם.

גם אנשי כנסת הגדולה סברו כמו ירמיה ודניאל שאין לומר שבחים שלא רואים בפועל, אלא שראו ש'הן הן גבורותיו ונוראותיו של הקב"ה'.

מידתו של הקב"ה אמת - לכן יכלו להפחית מהשבח

ועל זה אמרו שאנשי כנסת הגדולה 'החזירו עטרה ליושנה', שהחזירו שבחו של מקום כמו שהיה לפני כן, ועל שם זה נקראו 'אנשי כנסת הגדולה'.

והקשו בגמרא, 'ורבנן היכי עבדי הכי ועקרי תקנתא דתקין משה'. כיצד היו יכולים ירמיה ודניאל לבוא להמעיט בשבחו של מקום, מאחר שמשה רבינו אמר הגדול הגיבור והנורא, כיצד הפחיתו משבח זה. היינו אפילו שבוודאי האמינו בשבח זה, אבל למה עקרו שבח זה ולא הזכירו אותם.

המורא של הגוים מישראל - נס ופלא

ומשני שם בגמרא, 'אמר רבי אלעזר מתוך שידועין בהקדוש ברוך הוא שאמיתי הוא'. לפי שידעו שמידתו של הקב"ה 'אמת' והוא שונא שקר, 'לפיכך לא כיזבו בו'. שידעו שרצון השי"ת הוא שיאמרו לפניו השבחים שרואים בפועל, ולא רצו לומר

והנה במה ראו אנשי כנסת הגדולה גבורת ה', בזה שראו שהשי"ת נוהג כלפי הרשעים במידת 'ארך אפים'. והנהגת ה' במידת 'נורא' ראו על ידי זה שבני ישראל מתקיימים בין אומות העולם. לפי שמורא הבורא מוטל עליהם.

כשמתבוננים בזה רואים נס נפלא ביותר, שבני ישראל נמצאים בין האומות זה קרוב לאלפיים שנה, שנמצאים בין הגויים הרשעים שהם חיות רעות, ואעפ"כ בני ישראל קיימים,

והוא נס נפלא, 'ס'איז אַ מורא'דיגער נס'.

החיזוק של בנ"י בגלות מה ששכינה עמם

בספרים הביאו דברי הזוהר, מה שנאמר על דבריו של יחזקאל. כשירד יחזקאל עם בני ישראל לגלות בבל, ואמר לבני ישראל דברי נבואה שהראה לו השי"ת, איך שבני ישראל נמצאים בגלות בבל ומשועבדים לגלות בבל.

ואמרו בזה"ק באריכות, שהשי"ת שואל את הפמליא של מעלה, מה לכם פה בשמים, רדו אל בני שנמצאים בגלות בבל, וגם אני אלך עמכם. ואמר יחזקאל נבואה זו לבני ישראל.

למה גילה יחזקאל נבואתו

וצריכים להבין למה גילה יחזקאל נבואה זו לבני ישראל.

ואמרו בזוהר, שכשהיו בני ישראל בארץ ישראל, הרי היו אז ברום המעלה ברוחניות ובגשמיות. וכעת שנחרב בית המקדש ונפלו מכל מדרגתם ברוחניות ובגשמיות, שהשתעבדו למלכות בבל. ומלבד מה שנרצחו

למה הדבר דומה, למי שזרקוהו בין האריות הרעבים, ויחיה ביניהם אלפיים שנה. האם יתכן דבר כזה, האם כבר היה כעין הדבר הזה, לא יתכן.

אלא שבפועל אנו חיים בין האריות זה קרוב לאלפיים שנה. ורק בשעה שנותנים רשות מן השמים לאריות להתפרע ולנעוץ בנו את שיניהם, 'ווען מ'לאזט מן השמים דעם לייב ווילד ווערען', רק אז הוא מראה מי הוא. אבל בדרך כלל הוא שוכב ורובץ. ומיהו זה שמשכיבו ומרביצו, השי"ת. אלו הן נוראותיו של הקב"ה.

ומהו 'גבורותיו' של הקב"ה. פירש רש"י, 'זו היא גבורתו, שכוּבש יצרו כל השנים הללו שנשתעבדו בהן, ומאריך אפו על כל הגזירות שגוזרים על בניו'. שבכל השנים הללו שאומות העולם משתעבדים בבני ישראל, השי"ת מאריך אפו ואינו מענישם על כל הגזירות שגוזרים על בניו.

הקושי של הגלות, ועל זה יהיה 'על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו'.

אך יחד עם זה, רצון ה' הוא שבני ישראל ירגישו את הנחמה והחיזוק במה שהשי"ת נמצא עמם, ושהשי"ת יגאלנו ויוציאנו מן הגלות, כמו שכתב הרמב"ם שבסוף ישובו ישראל בתשובה ויזכו לגאולה.

מלחמת הצדוקים במאמינים - מי היה חזק יותר

והנה בעת חורבן בית המקדש השני יש להסתפק כיצד היה נראה אז הכלל ישראל. אם החלק של המאמינים היתה גדולה יותר, או אולי החלק של הצדוקים והבייסותים ושאר המינים האפיקורסים היתה גדולה יותר.

קודם חורבן בית המקדש היו מלחמות גדולות בין בני ישראל, בין הפרושים לצדוקים, באופן שאחד הרג את השני. ובעת ביאת המשיח ישובו כל ישראל בתשובה.

לעת כזאת, מצד אחד צריכים להרגיש מצד אחד בצרתם של ישראל במלוא מובן המילה, וכששמענו שנהרגו בני ישראל במיתה משונה, צריך להיות מחזה

רבבות אלפי בני ישראל, היו בני ישראל שבורים מאוד, 'אידען זענען געווען צובראכען'.

לכן שלח השי"ת את יחזקאל שיאמר בפניהם נבואה זו דווקא, כדי לחזק אותם על ידי זה שידעו שהשי"ת והפמליא של מעלה נמצאים עמם יחד בצרתם בגלות בבל.

על נהרות בבל - גם בכינו וגם שמחנו

ואמרו בזה"ק, שידיעה זו הביאה את בני ישראל לשמחה. היינו שמצד אחד היה שם בכיה, כמו שנאמר (תהלים קלז, א), 'על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו', שבני ישראל בכו וקוננו על נהרות בבל. אך יחד עם זה בד בבד שמחו והתנחמו בזה שהשכינה עמם, שהשי"ת לא נטש אותם ונמצא עמם יחד כל העת.

מצד אחד היה שם 'ישבנו ובכינו' על גלות ישראל, אך יחד עם זה היה ששון ושמחה, ואין זה סתירה.

ואם תאמר איך יתכן שאין זה סתירה. אלא לפי שזהו רצון השי"ת כך הוא המידה. רצון השי"ת הוא שמצד אחד ירגישו את

זה כנגד עינינו כסדר, יחד עם המחזה של כבשני האש שעשו הדייטשען.

אנו חיים עם הקב"ה וצריכים להתכונן לגאולה

אלא שמאידך צריכים לידע שהשי"ת נמצא עמנו, ואנו חיים עם ההבטחה שהשי"ת יושיענו ויגאלנו ויזכו כל ישראל לגאולה, על ידי מה שיורידו מכל אחד החלק מה שהוא כתינוקות שנשבו, שאותם שהם לגמרי תינוקות שנשבו, כולם יצאו מהשביה שנשבו על ידי מצב הגלות, וגם אנו שאנו כתינוקות שנשבו רק בתשעים ושמונה פראצענט, גם מאתנו יורידו חלק זה.

אנו צריכים להכין עצמנו לקראת הגאולה ולחיות מתוך אמונה זו, ומי שחלילה חסר אצלו באמונה זו, הרי שעל ידי מכשול זה אולי מאריכים את הגלות.

לא נתגלה לנו מתי תהיה הגאולה, ובכל יום אחכה לו שיבוא, אבל אין אנו יודעים מתי תהיה זמן זה. אולם אין שום מקום ליאוש, וצריכים לחיות עם אמונה זו שיבוא משיח צדקינו ושנגאל מהגלות.

יחד עם זה צריכים להשתתף בצרת ישראל, ולהרגיש את הצער, מיטפיהלען און מיטשפיהרען צרת ישראל. וביחד עם זה לחיות עם השמחה שהשי"ת בחר בנו מכל העמים.

הכוח של בני' לקבל כל המצבים באהבה

בפסוק נאמר (דברים ז, ז), 'לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים'.

הרמב"ן מבאר שטעם הדבר הוא לפי שכל העמים כשבא עליהם איזה צרה מיד הם בועטים בה' ואינם יכולים לסבול. אבל בני ישראל גם כשהם סובלים צרות רבות ונאמנות, מקבלים כולם את הצרות באהבה, ולכן חשק ה' בנו ואוהב אותנו יותר מכל העמים.

נמצא, שהאדם צריך להרגיש את הצרות ולא להסיח דעתו מהם. אבל מצד שני צריך שישמח בזה שאנו עם ה', ואנו שמחים ומאושרים על שאנו עם ה'.

אנו מאושרים עם מה שזכינו לזכות אבות, באבות שהיה

ואף על פי שאין לנו השגה בדבר, אבל לשון הזוה"ק הוא שהשי"ת משתתף בצרתן של ישראל, ובכל צרתם לו צר. שהשי"ת הולך עם בני ישראל בגלות. וכשיהודי נהרג רח"ל במיתה משונה, זה גורם צער השכינה יותר ממה שהאדם בעצמו מצטער, ויותר ממה שאביו ואמו מצטערים בדבר.

ויש להתבונן שיסוד כל הצרות הוא מחמת אהבת ה' אלינו שנטיב דרכנו ושוב אליו יותר ויותר. ועל ידי אהבת ה' זו נזכה לגאולה שלימה, ואז נזכה לשכר ש'עין לא ראתה אלוקים זולתך', ומחמת כן אוהב אותנו השי"ת.

יש לנו להתחזק עכשיו באמונה בהשי"ת, ולהשתתף בצרת ישראל. זהו הסגולה של הכלל ישראל, שיש להם הכוחות לקבל יסורים מתוך אהבה, ולא משום שמסיחים דעת מהיסורים. אדרבא, כולם מרגישים את היסורים, ואעפ"כ חיים עם ההרגש של אהבת ה' ושל ביטחון שהגאולה תבוא בזמן שנזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו, אמן.

לנו. ואנו שמחים ומאושרים בהבטחות שנתן לנו השי"ת שנזכה להם לעתיד, שנזכה לביאת הגואל, ובוזו באים לידי שמחה.

הקב"ה אוהב אותנו יותר כי אנו מקבלים הכל באהבה

זהו הכוונה בדברי הרמב"ן, שהשי"ת אוהב את בני ישראל יותר, לפי שיש להם הכח לסבול את כל הצרות ואינם בועטים בה', אלא מקבלים הכל 'באהבה'.

ומהו הכוונה 'באהבה'. לא רק מה שמנענעים בראש שמסכימים לכך, שגם בזה יש מעלה גדולה, ואשרי מי שמקבל את הצרות בנענוע ראש ואינו בועט, והוא מדרגה גדולה. אבל עדיין אין זה המדרגה של קבלת היסורים 'באהבה'.

'באהבה' היינו שיש לאדם הרגש של חיות, רבונו של עולם אני יודע שכל הצרות שאתה שולח עלינו, שורשם הם מחמת אהבת הבורא אל בני ישראל.